

MODUŁ VIII

Ocena osiągnięć uczniów. Ocenianie kształtujące. Rola informacji zwrotnej. Ewaluacja. Samoocena.

CELE OPERACYJNE:

Uczestnicy:

- Rozwijają umiejętność określenia czynników wpływających na tworzenie systemu oceniania;
- Rozwijają umiejętność określenia oczekiwań i potrzeb osób uczących się wobec systemu oceniania
- Rozwijają umiejętność rozpoznawania i unikania błędów przy ocenianiu
- Nabywają umiejętność udzielania konstruktywnej informacji zwrotnej osobie uczącej się na temat jej osiągnięć i trudności w nauce
- Rozwijają umiejętność dostarczania jasnej definicji standardów edukacyjnych
- Poznają i uczą się badania czynników, które mogą wpływać na standardy osiągnięć;
- Ustalają standardy edukacyjne dla własnej pracy dydaktycznej;
- Rozwijają umiejętność konstruowania narzędzi oceniających wiadomości, umiejętności i aktywność osoby nauczanej
- Definicja ewaluacji i jej rodzaje.
- Proces ewaluacji, cele, adresaci i obiekt ewaluacji.
- Zbieranie danych i ich analiza.

TREŚCI PROGRAMOWE:

- Funkcje oceniania;
- Psychologiczne pułapki oceniania.
- Ocenianie wspierające – warunek postępu w procesie uczenia się
- Budowanie standardów edukacyjnych obowiązujących w placówce kształcenia;
- Spójność procesu nauczania i systemu oceniania – na czym polega autentyczne ocenianie.
- Tabele kryteriów oceniania jako dobre narzędzie dla oceniających i ocenianych.
- Konstruktywna Informacja zwrotna dotycząca ocen jako podstawa nawiązania dialogu z osobą uczącą się.
- Ewaluacja w pracy nauczyciela.

PROPONOWANE ĆWICZENIA

1.

Rozpocznij zajęcia od prośby o wypełnienie ankiety (*materiał pomocniczy nr 1*). Po jej wypełnieniu zainicjuj krótką dyskusję na temat problemów z ocenianiem.

2.

Rozdaj wszystkim kopię autentycznej pracy pisemnej ucznia i poproś o jej sprawdzenie. Porównajcie wyniki i zastanówcie się, dlaczego oceny są rozbieżne.

3.

W zespołach zachęć do zastanowienia się, co bierze pod uwagę dyrektor szkoły oceniając prace nauczyciela, a za co nauczyciel chciałby być oceniany. Po wypisaniu opinii na dużych arkuszach papieru, każdy zespół prezentuje rezultat przemyśleń. Wspólnie wyłapujemy podobieństwa i zastanawiamy się nad rozbieżnościami, jakie na pewno zostaną przedstawione przez pracujące zespoły.

4.

Techniką „metaplanu” przygotowujemy się do dyskusji na temat „Czemu służy tradycyjny system oceniania, dlaczego od lat się go stosuje i jak go można zmienić?”

5.

Zastanawiamy się, jaki jest najważniejszy cel pracy nauczyciela. Technika „burzy mózgów” staramy się znaleźć najlepsze sposoby motywowania uczniów do nauki oraz opisać zachowania nauczyciela sprzyjające rzeczywistej ocenie rezultatów pracy ucznia.

6.

W zespołach wybieramy przykładowy fragment materiału do opanowania przez ucznia i zastanawiamy się nad opracowaniem zasad oceniania nakierowanego na ucznia.

7.

Trener prezentuje tabele kryteriów ocen oraz w krótkim wykładzie przedstawia koncepcję autentycznego (kształtującego) oceniania. Po podziale na zespoły opracowujemy własne tabele kryteriów oceny do wybranych zadań.

8.

Trener w wykładzie połączonym z prezentacją w PowerPoint omawia błędy i pułapki psychologiczne związane z ocenianiem.

9.

Trener w krótkim wykładzie przedstawia portfolio jako metodę samooceny ucznia.

9.

Trener omawia proces ewaluacji i prezentuje jej podstawowe narzędzia. Uczestnicy zapoznają się z treścią *materiału pomocniczego nr 10*. W zespołach grupa wypracowuje narzędzia do samooceny własnej pracy okresowej dla nauczyciela oraz samooceny wyników uczenia się dla ucznia. Wspólnie opracowujemy narzędzie do ewaluacji końcowej zajęć prowadzonych podczas kursu dla dorosłych.

10.

Uczestnicy zastanawiają się nad sposobami, na jakie można zbadać stopień przydatności prowadzonych zajęć oraz stopień zadowolenia osób uczestniczących w zajęciach.

MATERIAŁY POMOCNICZE DLA UCZESTNIKÓW ZAJĘĆ – MODUŁ VIII

MATERIAŁ POMOCNICZY NR 1

Ankieta dotycząca oceniania

- Dokończ zdanie; „Ocenianie dla nauczyciela jest
.....
.....
.....
- Co sprawia Ci największy problem, kiedy wystawiasz ocenę?
.....
.....
- W jaki sposób kontrolujesz to, czego się nauczyli Twoi uczniowie?
.....
.....
- Kto decyduje o kryteriach, jakie stosujesz ocenając? Co do nich należy?
.....
.....
.....
- Czy informujesz uczniów o stosowanych przez siebie kryteriach? Jeśli tak, to w jaki sposób?
.....
.....
.....
- Czy stosujesz wobec wszystkich uczniów te same kryteria? Uzasadnij odpowiedź.
.....
.....
.....
- Czy komentujesz (uzasadniasz) i w jaki sposób swoje oceny wobec zainteresowanych uczniów?
.....
.....
.....

MATERIAŁ POMOCNICZY NR 2

Funkcje oceniania

RODZAJ FUNKCJI	IMPLIKACJE FUNKCJI W STOSUNKU DO OCENY
DYDAKTYCZNA	ocena powinna być informacją o stopniu opanowania treści nauczania (czynności) przez ucznia
DYDAKTYCZNO –	powinna informować o stopniu znajomości zagadnienia

- PROGNOSYCZNA	niekoniecznie w oparciu o program wyłącznie szkolny, jest również pomocna przy planowaniu czynności nauczyciela, a także informuje o przyszłych wynikach ucznia na podstawie bieżących ocen dydaktycznych
STERUJĄCO – - METODYCZNA	powinna uzmysłwić nauczycielowi konieczność zmiany lub kontynuacji metod pracy z uczniem (dotychczasowe są mało skuteczne lub bardzo skuteczne)
PSYCHOLOGICZNA	powinna obejmować kontekst zdrowia psychicznego i fizycznego ucznia
WYCHOWAWCZA	powinna uwzględniać zaangażowanie, staranność, wkład pracy, warunki środowiskowe itp.
SELEKTYWNA	powinna odróżniać uczniów dobrze przygotowanych do dalszej nauki od tych, którzy danej umiejętności jeszcze nie posiadli
SPOŁECZNA	powinna kształtować stosunki w klasie i określić przygotowanie i predyspozycje ucznia do dalszej nauki, pracy (świadectwo kompetencji zawodowej)

MATERIAŁ POMOCNICZY NR 3

Strategie oceniania

Podójście intuicyjne podświadomie zakłada się, że osiągnięcia uczniów są o tyle wartościowe, o ile są zgodne z uogólnioną wiedzą i doświadczeniem pedagogicznym nauczyciela. Nadrzędną wartością jest osobowość nauczyciela. Jest to filozofia kształcenia oparta na relacji: mistrz - uczeń, silnie zakorzeniona w naszej tradycji.

Podójście analityczne preferuje się zgodność osiągnięć ucznia z bardzo dosłownie rozumianymi działaniami dydaktycznymi nauczyciela, natomiast odrzuca się osiągnięcia niestandardowe i oryginalne oraz pomija lub pomniejsza znaczenie procesu uczenia się. Nadrzędną wartością jest program szkolny. To myślenie technologiczne, koncepcja szkoły pomyślanej jako narzędzie służące tym czy innym celom społecznym, ideologicznym, ekonomicznym.

Podójście holistyczne zakłada wartość funkcjonalności wiedzy i umiejętności ucznia. Nadrzędną wartością jest całościowy rozwój ucznia rozumiany bardzo praktycznie. Celem jest zapewnienie funkcjonalności wiedzy ucznia, aby mógł jak najlepiej radzić sobie w społeczności, w nowych, nieznanymi warunkach, aby potrafił rozwiązywać problemy w sposób dla siebie najwłaściwszy (czyli zgodny z własnymi predyspozycjami intelektualnymi i osobowościowymi).

Zalety i wady podójścia analitycznego	
Podójście analityczne daje informacje porównywalne, rzetelne, ścisłe, zdecydowanie bardziej pewne. Podójście analityczne, z typową dla niego pewnością informacji i jednoznacznością odpowiedzi, należy polecić w wypadku egzaminów zewnętrznych.	Wadą podójścia analitycznego jest to, że nie uwzględnia ono w pełni struktur wiedzy. Nie daje gwarancji, iż efekt zastosowania tej wiedzy będzie takiej jakości, jak można sądzić po zmierzeniu tych wybranych i wyizolowanych umiejętności ucznia. Jeżeli uczeń trafnie i prawidłowo dobiera synonimy w zadaniu testowym, to jeszcze nie daje pewności, że będzie je stosował w swoim wypracowaniu.
Zalety i wady podójścia holistycznego	
Podójście holistyczne pozwala ustalić, jak uczeń stosuje swoje umiejętności, jak	Podójście holistyczne tylko wtedy daje wartościową informację, kiedy pomiar

potrafi je powiązać. Informacja pozyskana z podejścia holistycznego jest wartościowsza, ponieważ dotyczy użytku, jaki uczeń potrafi zrobić ze swojej wiedzy. W przypadku umiejętności powiązania i wykorzystania różnych elementów wiedzy, efekt końcowy, na przykład wypracowanie, może być wyższej jakości, niż wskazywałyby na to pomiar analityczny. Uczeń bowiem sam wybiera te wiadomości i umiejętności, których użyje - inaczej niż w przypadku pomiaru analitycznego, kiedy musi rozwiązywać zadania zawarte w teście. Podejście holistyczne na pewno jest mocną stroną wewnątrzszkolnego oceniania nauczycielskiego, bo tu punkt odniesienia jest wyraźnie określony - indywidualne wymagania danego pedagoga.

stosowany jest przez jednego nauczyciela.

Porównywanie ocen różnych nauczycieli, sformułowanych w wyniku podejścia holistycznego, jest nieuprawnione. Są to bowiem oceny znacznie mniej pewne. Zależą od sposobu rozumienia kryteriów, od indywidualnych preferencji oceniającego, nie poddających się pełnej unifikacji.

W przypadku stosowania do sprawdzianów zewnętrznych, masowych, takie podejście jest co najmniej ryzykowne, bo nie da się z pełną ścisłością ustalić, ujednoczyć kryteriów i wymagań różnych osób oceniających (egzaminatorów).

MATERIAŁ POMOCNICZY NR 4

Narzędzia oceniania

- ***KRYTERIA PUNKTOWE***
- ***KRYTERIA TABELARYCZNE***
- ***TABELE UMIEJĘTNOŚCI***
  - *wystąpienie ustne*
  - *prezentacja publiczna*
  - *współpraca*
  - *uczenie się*
  - *komunikowanie się*
  - *poszukiwanie*
- ***KARTY PRACY***
- ***FISZKI AUTOKOREKTYWNE***
- ***ARKUSZE SAMOOCENY***
- ***TESTY***
- ***ARKUSZE OBSERWACJI OSOBY UCZĄCEJ SIĘ***
- ***ARKUSZ OBSERWACJI GRUPY***
- ***OCENA OPISOWA***
- ***PRACE DOMOWE***
- ***TECZKI TEMATYCZNE***
- ***PORTFOLIO***
- ***PROWADZENIE NOTATEK***

MATERIAŁ POMOCNICZY NR 5

Psychologiczne pułapki oceniania

- Efekt kontrastu – zawyżanie ocen prac sprawdzanych na początku, zaniżanie sprawdzanych na końcu;
- Efekt pierwszeństwa i świeżości – praca jest gorzej oceniana, kiedy błędy są na początku;
- Efekt aureoli – pozytywne cechy ucznia rozciągane są na jego oceny;
- Efekt samospełniającej się przepowiedni i błąd atrybucji – kiedy raz ktoś został gorzej oceniony, to już zawsze będzie źle oceniany;
- Podawanie uczniowi informacji tylko o tym, co zrobił źle, bez podkreślenia, co zrobił dobrze.
- Subiektywizm w ocenianiu poziomu i jakości pracy
- Reglamentowanie czasu odpowiedzi i liczby pytań naprowadzających na właściwy tok rozumowania
- Preferencje zadań rozwiązywanych na czas
- Błąd wzmacniania negatywnych stanów rzeczy

W prawidłowej informacji zwrotnej nauczyciel powinien zawrzeć więcej informacji o pozytywach niż o błędach w pracy ucznia.

Najczęstsze błędy podczas oceniania

- Formułowanie zbyt ogólnikowych uwag, np.: „liczne błędy rachunkowe” lub „dobra robota” – uczeń nie wie, czego dokładnie dotyczą.
- Informacja niezwiązana z zapowiedzianymi wcześniej zagadnieniami do oceny.
- Brak dokładnych wskazówek, w jaki sposób uczeń powinien poprawić pracę, np. „Popraw interpunkcję”.
- Ocena ucznia, a nie jego pracy np. „Jesteś bardzo zdolny, stać cię na więcej” czy „Lenistwo to twoja główna cecha”.
- Zastąpienie rzetelnego komentarza tabelą zawierającą ukrytą ocenę sumującą – nauczyciel umieszcza ją pod pracą ucznia i symbolami zaznacza stopień spełnienia przez ucznia wymagań.
- Brak wskazówek na przyszłość. Czasami nauczyciel podaje tylko ogólnikową wytyczną np. „Tak trzymaj” lub „Weź się do roboty”.
- Za długi komentarz – uczeń nie jest w stanie przyjąć wielu informacji jednocześnie, albo z kolei za krótki lub napisany językiem niezrozumiałym dla ucznia.

MATERIAŁ POMOCNICZY NR 6

Wskazówki dla oceniających

- Poznaj warunki startowe ucznia, jego wyjściowy poziom wiedzy i umiejętności
- Oceniaj to, czego nauczyłeś i nie wymagaj tylko encyklopedycznej wiedzy
- Wypracuj swoje standardy – ile i czego należy umieć lub wykonać na daną ocenę
- Oceniając opieraj się na różnych narzędziach i technikach
- Ceń kreatywność, pomysłowość w dochodzeniu do rozwiązań, umiejętność analizowania i syntezy, ciekawość interpretacji, oryginalność
- Dawaj szansę poprawy (uczeń musi mieć informacje niezbędne do dokonania uzupełnień)
- Uwzględniaj wkład pracy, nie tylko jakość uzyskanego efektu
- Bierz pod uwagę możliwości intelektualne ucznia i jego wysiłek w procesie uczenia się
- Nie oceniaj z pozycji wszechwiedzącego eksperta – Ty też możesz się mylić!
- Pozwól uczniom mówić jego własnym językiem, interpretować pozyskiwaną wiedzę

MATERIAŁ POMOCNICZY NR 7

Ocenianie kształtujące

Ocenianie kształtujące (OK.) tym różni się od tradycyjnego, że towarzyszy procesowi nauczania od samego początku, aż do informacji zwrotnej na temat indywidualnych efektów nauczania. Najważniejszym elementem w OK. jest jasne określenie celów zajęć – czego się dowiemy, co jest istotne w danym zagadnieniu i do czego nam się to przyda.

Dobrze jest dowiedzieć się wcześniej, co uczniowie już wiedzą na dany temat.

Później wyobrazić sobie ucznia z trudnościami w nauce i tak sformułować cele, aby nawet on je zrozumiał. Temat ujęty w tradycyjny sposób często nie przemawia do wyobraźni uczniów i nie jest interesujący, nie daje też informacji o tym, po co się czegoś w ogóle uczyć. Jeśli nauczyciel stosuje OK., każdą lekcję rozpoczyna od wyjaśnienia uczniom jej celów i kończy sprawdzając, czy cele te zostały osiągnięte.

W szkołach brytyjskich ocenianie kształtujące nazywane jest *formative assessment* lub *assessment for learning*. Można to przetłumaczyć jako *ocenianie dla uczenia się*, czyli *ocenianie pomagające uczyć się*.

Ocenianie kształtujące to częste interaktywne ocenianie postępów ucznia i uzyskanego przez niego zrozumienia materiału, tak aby móc określić, jak uczeń ma się dalej uczyć i jak najlepiej go nauczać.

Ocenianie zatem powinno być systematyczne, a nauczyciel powinien z uczniem nawiązywać interakcje, aby dowiedzieć się, co mu sprawia kłopot, czego nie rozumie oraz wskazywać mu dalszą drogę postępów. OK. sprawia, że w grupie uczących się powstaje atmosfera sprzyjająca uczeniu się. 45 minut lekcji to nie jest dużo czasu, ważne, aby nauczyciel wiedział po co wchodzi na zajęcia i dlaczego zajmuje innym ludziom czas. Po ustaleniu celów następnym krokiem jest ustalenie kryteriów oceniania – **na co będą zwracał uwagę**. W ten sposób uczeń wie, co jest ważne dla nauczyciela i co trzeba z zajęć zapamiętać. Uczeń powinien wiedzieć, za co będzie oceniany, ma do tego prawo. Nie można zakładać, że uczeń ma coś wiedzieć z góry, że wcześniej powinien się dowiedzieć, nauczyć. Nie należy bawić się z uczniem w „kotka i myszkę” i starać się złapać go na tym, że czegoś nie wie. Nie należy ucznia zaskakiwać i wprowadzać atmosfery terroru. Czy satysfakcjonowałyby was informacje, że za tydzień na języku polskim będzie sprawdzian z renesansu? OK. to ocena w postaci informacji zwrotnej. Nauczyciel stosujący OK. nie rezygnuje z oceny sumującej. Należy jednak zdawać sobie sprawę, że zwykła cyfra postawiona obok pracy ucznia niewiele mu mówi.

MATERIAŁ POMOCNICZY NR 8

Tabela kryteriów oceny plakatu

Kryteria oceny	przekaz	pomysł	wykonanie
6	Jasny, zrozumiały, jednoznaczny, symbolika właściwie dobrana	Oryginalny, niepowtarzalny, dowcipny	Przemyślana kompozycja, robi wrażenie na odbiorcy, Ciekawy pod względem użytej techniki, wymagał sporego nakładu pracy
5	Jasny	Ciekawy, zastanawiający	Starannie wykonane rysunki i litery, ciekawie skomponowany
4	Budzący wątpliwości,	Tradycyjny, stereotypowy, powtarzający schemat	Kompozycja staranna, poprawnie wykonany
3	trudny do odczytania	Nieciekawy	Nie robi dobrego wrażenia, jest niezbyt starannie wykonany
2	Nieczytelny, niejasny lub o wulgarnej treści, razi uczucia odbiorców	Wyraźny brak koncepcji, pomysł ściągnięty np. z mediów bez własnej interpretacji	Niewykończony, nieestetyczny, niestarannie wykonany
1	Nie wiadomo o co chodziło wykonawcom	Brak pomysłu	Wyjątkowo niedbale wykonany

MATERIAŁ POMOCNICZY NR 9

Kryteria oceniania z przedmiotu: historia

Ocena dopuszczająca:

Ocenę dopuszczającą otrzymuje uczeń, który opanował wiadomości i umiejętności na poziomie wymagań koniecznych (jest to podstawowa wiedza i umiejętności niezbędne do wykonania samodzielnie lub przy pomocy nauczyciela zadań o niewielkim stopniu trudności) :

- posiada konieczną wiedzę z historii Polski i świata,
- zna podstawowe pojęcia z zakresu historii,
- dostrzega związek między życiem gospodarczym a położeniem geograficznym,
- potrafi uszeregować wydarzenia w czasie (umieszcza wydarzenia i daty na osi czasu – linii chronologicznej) i przestrzeni (wskazać na mapie miejsca najważniejszych wydarzeń), w związkach poprzedzania, współistnienia i następstwa (potrafi określić kolejność wydarzeń),
- potrafi posługiwać się podręcznikiem, słownikiem, encyklopedią aby zgromadzić podstawowe informacje dla opisu i oceny faktów,
- przy pomocy nauczyciela potrafi ocenić dane wydarzenie i uzasadnić własne stanowisko.
- kojarzyć postacie historyczne z wydarzeniami.

Ocena dostateczna:

Ocenę dostateczną otrzymuje uczeń, który opanował kompetencje określone poziomem wymagań koniecznych i podstawowych:

- dysponuje w stopniu dostatecznym zasobem wiedzy przewidzianej przez program nauczania,
- zna daty, fakty i pojęcia złożone,
- zna przyczyny i skutki najważniejszych wydarzeń oraz rolę postaci historycznych w tych wydarzeniach,
- potrafi samodzielnie uporządkować chronologicznie fakty i wydarzenia (ustalić następstwo w czasie faktów i wydarzeń historycznych), a następnie nanieść je na linię czasu,
- zna podstawowe źródła wiedzy o przeszłości i wyciąga proste wnioski z otrzymanych informacji,
- potrafi zredagować notatkę, ułożyć plan i przedstawić rekonstrukcję wydarzeń na podstawie treści podręcznika,
- poprawnie wyraża swoje myśli w mowie i piśmie.

Ocena dobra:

Ocenę dobrą otrzymuje uczeń, który posiada wiedzę wymaganą programem nauczania:

- zna daty, fakty i pojęcia złożone,
- zna postacie historyczne i potrafi ocenić ich rolę w omawianych wydarzeniach,
- potrafi określić czas trwania wydarzeń (zna daty początkowe i końcowe omawianych wydarzeń),

- potrafi wyjaśnić zależności między różnymi dziedzinami życia człowieka, dostrzega dynamikę zmian w przeszłości, a także porównując wydarzenia z przeszłości dostrzega analogie historyczne,
- potrafi wyjaśnić różnice w opisie tych samych wydarzeń przez różnych autorów (wykazuje się dobrą znajomością źródeł, rozumie tekst źródłowy i potrafi go zinterpretować),
- prawidłowo posługuje się terminologią historyczną i wykorzystuje mapę jako źródło informacji,
- jest aktywny na lekcjach (bierze udział w dyskusji, prezentuje własne zdanie), wykonuje prace związane z procesem lekcyjnym i jej kreatywny (uczestniczy w inscenizacjach lekcyjnych i chętnie wchodzi w rolę).

Ocena bardzo dobra:

Ocenę bardzo dobrą otrzymuje uczeń, który posiada wiedzę określoną programem oraz wiedzę uzyskaną w wyniku rozwijania dodatkowych zainteresowań przedmiotem, poprzez czytanie lektur i uczestnictwo w szkolnych konkursach historycznych:

- posiada kompetencje określone wymaganiami na niższe oceny
- zna daty faktów, wydarzeń, zjawisk i procesów historycznych,
- zna zależność między dziejami Polski i powszechnymi, potrafi ocenić i porównać analogiczne zjawiska w różnych krajach,
- zna źródła historyczne i ocenia ich przydatność do rekonstrukcji wydarzeń historycznych,
- potrafi wyszukiwać niezbędne informacje w różnych źródłach historycznych i środkach wiedzy historycznej (podręcznik, różne rodzaje map, tekst źródłowy, literatura),
- na podstawie różnych przekazów źródłowych i wiedzy ogólnej potrafi przedstawić własny obraz przeszłości oraz formułować własne wnioski, oceny i sądy historyczne oraz je uzasadnić (np. biorąc udział w dyskusji),
- dostrzega związek między wydarzeniami w przeszłości a teraźniejszością,
- potrafi rozpoznać rodzaje tempa zmian i wyjaśnić różnice (gwałtowne – rewolucyjne, stopniowe – ewolucyjne)

Ocena celująca:

Ocenę celującą otrzymuje uczeń, który posiada wiedzę wykraczającą poza obowiązkowe wymagania programowe, systematycznie pracuje nad pogłębieniem wiedzy historycznej, czyta książki historyczne, uczestniczy i osiąga sukcesy w szkolnych i poza szkolnych konkursach i olimpiadach historycznych, a jego zasób wiedzy i umiejętności historyczne wskazują na wyraźne uzdolnienia humanistyczne.

MATERIAŁ POMOCNICZY NR 10

Ewaluacja

Istnieje wiele różnych definicji ewaluacji. Pojęcie to zaczerpnięte z języka angielskiego, oznacza **proces systematycznego zbierania, analizy i interpretacji danych związanych z oceną efektywności m.in. przedsięwzięć edukacyjnych**. Polega na wszechstronnej analitycznej ocenie programu, przebiegu szkolenia i jego końcowych efektów oraz porównania nakładów i zamierzeń z finalnymi rezultatami i poniesionymi kosztami. Ewaluacja nie jest oceną ani też wartościowaniem – o są jedynie składowe całego procesu, który jest czymś więcej niż wystawianiem cenzury. Jej zasadniczym celem jest dostarczenie danych ułatwiających podjęcie decyzji. Wnioski płynące z ewaluacji muszą być tak samo dobrze uzasadnione i udokumentowane, jak w przypadku badań naukowych.

Ewaluacja z zastosowaniem profesjonalnych instrumentów oceny działań i programów szkoleniowych, w tym różnorodnych kursów i studiów podyplomowych powinna stać się elementem stymulującym ich efektywność i podnosić jakość oferowanych usług edukacyjnych.

Ewaluacja kursów dla dorosłych staje przed wyzwaniem rzetelnej i bezstronnej oceny rzeczywistych efektów, które nie zawsze są mierzalne, ponieważ dotyczą nie tylko przyrostu wiedzy, ale także zmian osobowościowych, postaw, kultury bycia, stylu pracy, które ujawnić może jedynie analiza sposobu doświadczania. Punktem wyjścia do pomiaru osiągnięć muszą być również cele, jakie stawiają sobie osoby przystępujące do kursu.

Realizacja programu kształcenia jest efektywna, kiedy istnieją dowody na to, że:

- Stworzone środowisko kształcenia jest celowe, produktywne i wspierające;
- Stosuje się indywidualizowane podejście do uczących się;
- Materiały dydaktyczne i dostępne środki techniczne są właściwie dobrane oraz skutecznie wspierają proces uczenia się;
- Stosowane podejście do uczenia się i nauczania prowadzą do osiągnięcia zamierzonych rezultatów, są odpowiednie do potrzeb uczących się, przybliżają uczestników do realizacji celów zawodowych oraz kładą nacisk na aktywność uczących się i wzmacniają w nich poczucie odpowiedzialności za własną naukę.

Jest wiele metod i technik przeprowadzenia ewaluacji. Należą do nich m.in. obserwacja, analiza dokumentów, ankieta, wywiad pogłębiony, studium przypadku. Ich dobór zależy od celu samej ewaluacji. Żadna z nich nie jest wystarczająca sama w sobie, dlatego należy korzystać w praktyce z różnych, tak aby dostarczyć uczącym się informacji o postępach, a nauczającym wskazówek do zapewniania jakości oferowanych i planowanych form kształcenia.

Przystępując do ewaluacji warto uwzględnić odpowiedzi na następujące pytania:

1. **Powody, cele, motywy** – komu ewaluacja ma służyć? Dlaczego ma być prowadzona? Kto powinien otrzymać dane o wynikach?
2. **Wartości** – czy w wyniku ewaluacji można przedsięwziąć działania lub podjąć decyzje? Czy ktoś lub coś blokuje tę decyzję?
3. **Interpretacja** – czy zainteresowane strony uzgodniły rodzaj ewaluacji? Jakiego rodzaju informacji potrzebujemy?
4. **Ewaluator** – kto będzie zbierał informacje? Kto napisze raporty?

5. **Metody** – jakie metody należy zastosować dla uzyskania potrzebnych informacji? Czy mogą one być opracowane w czasie, jakim dysponujesz? Czy metody te zostaną zaakceptowane przez osoby, których dotyczy ewaluacja?
6. **Czas** – ile czasu trzeba zarezerwować? Czy wystarczy czasu na zebranie i analizę danych?
7. **Pozwolenie i kontrola** – czy udział w badaniach jest dobrowolny? Czy uzyskane zostały wszelkie pozwolenia do przeprowadzenia ewaluacji? Kto decyduje o tym, co ma się znaleźć w raporcie?
8. **Wykorzystanie** – kto decyduje o sposobie wykorzystania wyników ewaluacji? Czy uczestnicy poznają roboczą wersję raportu? Czy forma raportu jest dostosowana do jego odbiorców (styl, objętość)?

Należy pamiętać o zachowaniu jak największej prostoty, unikać skomplikowanych analiz i mieć na uwadze, że proces ewaluacji ma służyć refleksji ukierunkowanej na planowanie zmian i rozwój.

MATERIAŁ POMOCNICZY NR 11

Samocena własnej pracy

Zapisz poniżej jedno z Twoich ważnych zadań zawodowych

.....

Teraz zastanów się, jakie powinny być efekty realizacji tego zadania (od jednego do pięciu). Po zapisaniu efektów przeczytaj polecenie poniżej zestawienia.

EFEKTY	WSKAŹNIKI
1.	1.1 ..... 1.2 .....
2.	2.1 ..... 2.2 .....
3.	3.1 ..... 3.2 .....
4.	4.1..... 4.2 .....
5.	5.1 ..... 5.2 .. ..

Zastanów się przy każdym z wymienionych efektów działania, jakie masz możliwości sprawdzenia w trakcie realizacji, czy jesteś na dobrej drodze. Jaki rodzaj kontroli lub oceny pozwoli Ci stwierdzić, że Twoje działanie jest poprawne lub wymaga korekty. Czynniki pozwalające sprawdzić poprawność w dążeniu do zamierzonego efektu to wskaźniki. Zapisz po 1-2 wskaźniki stosownie do wyróżnionych przez siebie efektów.

MATERIAŁ POMOCNICZY NR 12

Arkusze spostrzeżeń i wniosków dla prowadzącego zajęcia

Data..... Prowadzący ..... Grupa .....

Sukcesy, udane elementy zajęć, pozytywne obserwacje

Niepowodzenia i sygnały ostrzegawcze	Przyczyny